

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Endbydelseskrift

til

den offentlige Examen

i

Nykjøbing Cathedralsskole

1846

ved

C. P. Rosendahl,

Rector.

Nykjøbing.

Trykt i W. Laubs Enkes Officin.

Om
det oldnordiske Sprog
som **Undervisningsgenstand i vore**
lærde Skoler

af

Mag. **Georg F. W. Lund,**
Overlærer.

Landets viis og landets sprog er landets ære.

P. Syv.

Om det oldnordiske Sprog som Undervisningsgenstand i vore lærde Skoler.

Skönt Sproget kun er et Middel og Sprogundervisningen kun en Meddelelse af Midler, indtager denne dog med Rette en meget vigtig Plads i den højere Undervisning. Den almindelige Dannelse, hvorved den vordende Videnskabsdyrker forberedes og modnes til sin Bestemmelse, skal ikke være rettet mod en eller anden bestemt Kreds af Genstande eller et vist Maal af Kundskaber, der have deres Anvendelse i Livet; men dens Formaal er at vække og bearbejde Aandsevnerne paa en saa omfattende og alsidig Maade som muligt. Hertil bidrager Sprogundervisningen paa en dobbelt Maade og kan derfor i to Henseender kaldes et Middel; ti medens den i Almindelighed styrker Hukommelsen, øver Forstanden, skærper Dømmekraften og uddanner Smagen, aabner den tillige Adgangen til de forskellige Folks skriftlige Mindesmærker paa en saadan Maade, at disse og igennem dem Folkenes Ejendommelighed og Udvikling kun ad denne Vej tilfulde kan opfattes. I Valget af de Sprog, hvori den studerende Ungdom bør vejledes, har man taget Hensyn til begge Dele,

hvilke der bedst tjente til at uddanne Evnerne og hvilke der førte til de i Menneskeslægtens Udvikling og Historie betydningsfuldeste Folks Literatur; men dette Valg har ogsaa været lettet eller, fra en anden Side betragtet, bundet ved saadanne Omstændigheder, som man ikke turde overse. Man maatte først vende Blikket mod de gamle saakaldte klassiske Sprog, fordi hele den moderne Kultur hviler paa Grækernes og Rommernes fornemmelig gennem deres Literatur til os overførte Udvikling; men man fandt ogsaa i dem Sprog, der ikke alene ved deres Bøjelighed og Rigdom, men tillige ved deres Bestemthed og i Mangfoldigheden skarpt afstukne Grændser i Form- og Ord-dannelse, i Ordføjning og Sætningsbygning afgive et fortrinligt Dannelsesmiddel. Imidlertid følger det ikke af det engang gjorte Valgs Nødvendighed eller Hensigtsmæssighed for den Tid, da det blev gjort, at det ikke i Tidens Løb skulde kunne modtage Forandringer og Forbedringer efter som Forholdene forandre sig; og ved at betragte vor lærde Undervisnings Historie vil man finde, at dens Opgave, som billigt var, mange Gange stilledes anderledes i Forhold til de forskellige Trin, som hele Slægten til enhver Tid befandt sig paa, og de Fordringer, der gjordes til almindelig og videnskabelig Dannelse. For her alene at holde os til Sprogundervisningen, se vi, at i en meget lang Tid de gamle Sprog vare de eneste, der lærtes, og at det ikke er mere end omtrent 100 Aar siden at Modersmaalet optoges som Undervisningsgenstand, men at to af de fremmede levende Sprog først længe derefter bleve almindelige, dog saaledes at de gamle Sprog, især Latinen, endnu vedligeholdte et absolut

Overherredømme. Uagtet dette siden har vedværet lige til denne Dag og ligesom har erholdt en Bekræftelse paa sin fremtidige Bestaaen ved den Bestemmelse, der forrige Aar af de til det lærde Skolevæsens Omdannelse udvalgte Mænd blev taget og af Avtoriteterne billiget, har dog vort paa allehaande Bevægelser rige Aarhundrede ogsaa udstrakt sin Indflydelse inden for Skolens stille Mure og paa mange Maader søgt at rokke dette Latinens gamle Herredømme. Navnlig har Modersmaalet med stedse højere Røst gjort sine Fordringer gældende; og skönt man ikke har troet at kunne laane Øre til de mange, der raabe paa den saakaldte formale Dannelses Urimelighed og Skadelighed, har man dog, foruden større eller mindre Tillempelser i andre Henseender, indrømmet Undervisningen i Dansk en langt betydeligere Plads, end den forhen havde, dels ved at lægge den til Grund for al anden Sprogundervisning, dels ved at fordre den drevet efter en udvidet Maalestok. Hvis nogen heraf vilde uddrage den Slutning, at de gamle Sprog derved lede et Tab, efterdi Tilvækst og Udvidelse af den ene af to stridende Parters Magt nødvendig maa medføre Indskrænkning og Formindskelse for den anden, da kan derimod indvendes for det første, at Fordringerne netop i de gamle Sprog ved samme Bestemmelse snarere maaske ere blevne förstørrede end forringede, dernæst, at de forskellige Sprog, der meddeles i Undervisningen, tvert imod gensidig understøtte hverandre, og at et Sprog, naar det paa tilbørlig Maade forberedes ved andre, og naar det stilles paa sin rette Plads i Rækken, ofte med større Lethed eller i kortere Tid kan læres, end det efter

den sædvanlige Fremgangsmaade nu er Tilfældet. Et andet Spørgsmaal vilde det vistnok være, om Modersmaalets bestandig tiltagende Betydning saavel i Undervisningen som i Videnskaben kunde antages at bebude, at de klassiske Sprog og den sydlige Dannelse, efter at have gjort deres Tjeneste som forbedrende Grundlag og Vækkelsesmidler til en ny eller ejendommelig nordisk Udvikling, efterhaanden maatte fortrænges som ikke længere tidssvarende og overflødige; men dette ligger egentlig udenfor de Grændser, som nærværende lille Afhandling har sat sig, og vil derfor kun i Forbigaaende siden blive berørt.

Efter den omtalte Bestemmelse*) om Sprogundervisningens fremtidige Beskaffenhed i de lærde Skoler er Modersmaalet indsat i sin Ret. Ti det er vistnok den første Fordring der kan göres til almindelig Dannelse, at Modersmaalet maa tilegnes og besiddes af enhver saaledes, at han ikke alene bevæger sig deri med Sikkerhed og Lethed, anvender sprogrigtige Former og Udtryk, bruger en omhyggelig og naturlig Fremstilling, viser Sands og Smag for Velklang, men ogsaa er bekendt med Hovedsiderne af Fædrelandets Literatur og de betydeligere Forfatteres vigtigste Skrifter. Men man har ikke blot villet bevirke en større Færdighed og Indsigt; man har ogsaa villet göre Dansk til Udgangspunkt for hele

*) Se den af den kgl. Direktion for Universitetet og de lærde Skoler affattede provisoriske Plan for den bestemte udvidede Undervisning i de 3 Skoler, af 25de Juli 1845, og den udførligere Udvikling af denne Anordnings Motiver i Ny Kollegialtidende Nr. 37—39, s. A., tildels ogsaa aftrykt i Prof. Ingerslevs Indbydelsesskrift ved den ny Skolebygning's Indvielse i Kolding.

den grammatiske Undervisning ved først at iføre det Stof, der allerede i Forvejen var bekendt, den videnskabelige Form, og derpaa meddele fremmede Sprog i den da i det mindste for en stor Del bekendte Form. For at gøre Overgangen til det fremmede saa jevn og naturlig, som muligt, sættes Dansk først i Forbindelse med Tysk, som et nær beslægtet Sprog, der dog i Formrigdom staar saa langt over Modersmaalet, at dertil atter paa en passende Maade de gamle Sprog kunne knyttes. I denne Anordning siges „alle kyn-dige at være enige“ om den Tysken anviste Plads: om det oldnordiske eller islandske Sprog synes der slet ikke at have været Tale i Forhandlingerne, uagtet det oftere er blevet anbefalet af indsigtfulde Mænd, hvis Stemme altid maa have nogen Vægt, og den Retning, som vor Tids Udvikling synes at tage, stedse mere og mere vækker Interessen for ved Siden af den Syd fra komne Kultur at vedligeholde den nordiske Ejendommelighed. Selv om man var kommet til det Resultat, at vort Oldsprog ikke burde optages iblandt Undervisningsgenstandene, eller man, om man end ønskede det, dog mente for Öjeblikket at have saadanne Vanskeligheder for sig, der ikke lode sig rydde af Vejen, vilde det uden Tvivl have været interessant og lærerigt at erfare de derom fremsatte Meninger. Da dette Spørgsmaal, saa vidt mig er bekendt, hos os hidtil ikke har været behandlet fra den praktiske Side af Skolemænd, men kun er blevet fremsat og drøftet af Videnskabsmænd, der have betragtet Sagen fra det rent videnskabelige, historiske eller nationale Synspunkt*), turde det maaske ikke

*) Af ældre maa det her være nok at nævne P. E. Müller, om

være upassende i et Skoleskrift at fremføre nogle Bemærkninger som Forsøg paa at bidrage til Opgavens Løsning.

I Behandlingen af en Sag, der enten virkelig staaar i Forbindelse med de store Spørgsmaal, der sætte Tiden i Bevægelse, eller let kan henføres dertil, fordi den af disse fødte Interesse og Lidenskab ogsaa indblandes i saadanne Forhold, der egentlig staa ganske uden for disse Spørgsmaal, er det vanskeligt dels at indtage en i sig selv uhildet Stilling, dels ikke at faa Udseende af at være hildet og forud indtaget af det ene eller det andet; man antager endog sædvanlig, at den, der ikke har erklæret sig for det ene Parti, er dettes Modstander, og henregner ham straks til det andet, i det Neutralitet kun betragtes som Sløvhed eller Fejghed. Uagtet saaledes Spørgsmaalet om det oldnordiske Sprogs Hensigtsmæssighed som Led i Rækken af Undervisningssprogene, som ethvert andet lignende Spørgsmaal, kun tilfredsstillende kan løses ved en upartisk Betragtning, hvor Tendens til Skandinavisme eller Antiskandinavisme, Germanisme eller Antigermanisme, eller i pædagogisk Henseende

d. isl. Sprogs Vigtighed, Kbhvn 1813; Rask, f. E. i Fortællingen til hans islandske Sproglære, Kbh. 1811, og flere Steder i „samlede Afhandlinger“. I den sidste Tid har især Prof. N. M. Petersen paa ny behandlet denne Genstand i flere Afhandlinger, f. E. Om Sprogkundskab i Norden, i Annaler for nordisk Oldkyndighed, Bindet for 1840—41; Den nordiske Oldtids Betydning for Nutiden, sstd. Bindet for 1844—45, (hvormed kan sammenlignes Nordisk Literatur-Tidende Nr. 15 og 16, April 1846), Det oldnordiske Sprog som Undervisningsgenstand i de lærde Skoler, Fædrelandet 1845, Nr. 2005 og 6.

til den humanistiske eller realistiske Retning ikke udøver en Indflydelse, hvorved det rette Synspunkt forrykkes, — vil dets Besvarelse, hvordan den end bliver, dog være udsat for at blive udlagt som et Vidnesbyrd om Tilbøjelighed til dette eller hint Partis Anskuelse, eller antaget for at være dikteret af individuelle Interesser, om disse end ganske ere blevne holdte i det fjerne. Naar disse Blade desuagtet fremstille sig i det Haab ikke at blive misforstaaede eller mistydede, skönt der maaske paa flere Steder viser sig en Forkærlighed for det nordiske og navnlig det oldnordiske Sprog, da er det fordi de tro sig fri for at undervurdere de øvrige Momenter, i Sammenligning med hvilke det nordiske ene rigtigt lader sig vurdere.

Det maa nemlig ved enhver fornuftig Betragtning af vor Udvikling erkendes, at saavel det klasiske, som det nordiske og det tyske Element har sin Betydning og sin Berettigelse, at det vilde være ensidigt at overse hvilketsomhelst af disse, men derimod rigtigt at stræbe at gøre dets Ret gældende, der synes forurettet. Den der altsaa vil, at det nordiske Element, den ejendommelige Karakter, der ligger i hele den nordiske Aandsudvikling og det eller de nordiske Sprog, saaledes skal forbindes og sammensmelte med den andensteds fra modtagne Kultur, at denne vel modtages og tilegnes, men med det samme stemples med det nationale Præg og oversættes i Modersmaalets hjemlige Lyd, kan derfor meget vel paaskønne alt hvad der skyldes den klassiske Dannelselse, der først har ført os ud af Barbari og Raahed, og hævet os til et lige Trin med Evropas mest kul-

tiverede Folk; han kan godt indrømme, at Norden gennem flere Aarhundreder har modtaget og endnu modtager meget fra Tyskland, dette Nutidens i videnskabelig Henseende første Land, og at vi, ved at ville løsrive os fra dets Indflydelse, nødvendig i mange Ting maatte gaa tilbage. Kun synes han og med fuld Ret at kunne paastaa, hvad der ogsaa bestandig i alle Forhold mere og mere gør sig gældende efter som Folkebevidstheden vækkes og Fædrelandets tilligemed Modersmaalets Interesser faa Betydning for alle, at vort eget ikke uden Grund forsømmes og tilside sættes for det fremmede. Her holde vi os navnlig til Sproget, det bestemtteste og tydeligste Kendemærke paa et Folks Oprindelse og Slægtskab med andre, der vel aldrig undertrykkes uden at den folkelige Selvstændighed med det samme gaar til Grunde, og som et lidet og indskrænket Folk, der i alle Henseender stærkt paavirkes af Nabolandene, derfor af alle Kræfter bør stræbe at hævde og holde fast paa. Naar dertil kommer, at Sproget fra umindelige Tider har udviklet sig frit og selvstændigt, at det i sin gamle og oprindelige Skikkelse har udpræget sig i Værker, hvilke i klare Træk skildre den Aand, der ledede Folkets Idrætter og bestemte dets Anskuelser og Tænkemaade, at der heri viser sig et frisk Liv, en sund og kraftig Aand, en Spire, som i Tidens Løb har frembragt en Vækst, der har forgrenet sig vidt og i forskellig Jordbund har baaret herlige Frugter, er det en Folket paahvilende Pligt at forsvare og vedligeholde en saadan Ejendom dels ved at udvikle og uddanne Modersmaalet ved dets egne Midler og holde alle uværdige fremmede Tilsætninger eller

umødvendige Indblændinger borte, dels ved at frede om de bevarede og efterforske de endnu mulig skjulte Fortidsminder af enhver Art. Saadanne Bestræbelser have vel ogsaa stundum hos os fundet Anerkendelse og Opmuntring — derom vidne paa en hæderlig Maade det kgl. nordiske Oldskriftselskab og Museet for nordiske Oldsager, foruden den gavmilde Understøttelse, Regeringen ofte yder Forskninger af denne Art —, men dog mere som rent videnskabelige end som praktiske og folkelige Anliggender. Først i disse sidste Aar er en egen Lærerstol for de nordiske Sprog oprettet ved Højskolen, først ved den før omtalte provisoriske Plan til den udvidede Undervisning har man fra Begyndelsen af villet sikre Modersmaalet en grundigere Behandling i Skolen. Men dertil var ogsaa en følelig Trang for Haanden. Var det nemlig naturligt og rigtigt af den almindelige forberedende Dannelselse at fordrø en nøjagtig, ofte til Enkeltheder og Finheder gaaende Indsigt i de klassiske Sprog og deres Literatur, de gamles Gudelære, offentlige og private Indretninger, naar man i Modersmaalet lod sig nøje med en løs og overfladisk Færdighed, og slet intet Bekendtskab til dets ældre og nyere Literatur eller til Fædrelandets kulturhistoriske Udvikling? Var det til nogen Nytte at bebyrde Hukommelsen med ofte til det utrolige grændsende Kunstlerier om græske og latinske Ords Udledning, naar man ikke lærte de danske Ords Oprindelse og Betydning, der i det levende Sprog ofte er dunkel, og først ved den historiske Indsigt i Sproget stilles i det rette Lys?*)

*) Dette er ogsaa anerkendt af det kongl. danske Videnskaber-

Da imidlertid al Fremgang er gradvis og lidt efter lidt fremtrædende, naar den udvikler sig paa en naturlig Maade, maa det nys for Modersmaalets Sag gjorte Skridt betragtes som meget betydeligt; og naar enkelte straks gribe en saadan Lejlighed for at give den Anskuelse, hvorfor de kæmpe, et endnu kraftigere Stød fremad, da kan det let ske, at disse foregribe Tingenes naturlige Udvikling og derved skade mere end de gavne, medens deres Forslag ved at oppebie det rette Öjeblik vilde blive modtaget med Bifald. Saaledes gaar det for en stor Del med Forslaget om Islandskens Indførelse i Skolerne. De, fra hvem det er udgaaet eller som anbefale det, nære den inderligste Overbevisning om, at dette er det eneste Middel, hvorved grundig Indsigt i Dansk kan erhverves, hvorved dette saa vel som de andre Grene af den nordiske Sprogstamme kan forynges, saa at fremmed Næring ikke behøves*). Andre derimod, der enten

nes Selskab, der i dette Aar har følt sig opfordret til at udsætte en overordentlig Prisopgave om Udviklingen af Begreberne Sprogfejl og Sprogrenhed i det nuværende danske Sprog, i det Selskabet ytrer sin Bekymring over de om sig gribende udanske Ord, Vendinger og Talemaader og sprogforvanskende Ordbøjninger og den forøgede Brug af fremmede Ord hos dette Aarhundredes Skribenter.

*) Se Mag. Grimur Thomsen: Om Islands Stilling i det øvrige Skandinaviens, fornemmelig i literær Henseende, Kbh. 1846, S. 34 fg. føruden mange Steder i de ovenfor anførte Afhandlinger. — I en interessant Afhandling af Mag. M. Hammerich om den provisoriske Undervisningsplan for Metropolitanskolen, Odense Katedralskole og den lærde Skole i Kolding, i „Fædrelandet“ for 20de og 22de Maj 1846, der siden særskilt er aftrykt, men som først efter at disse Bemærkninger vare nedskrevne kom mig tilhænde, berøres Spørgsmaalet om Islandskens Indførelse i Skolerne S. 21 fg. Efter at have

ere ubekendte med Sprogets og Literaturens Beskaffenhed — og hidtil har det jo været et terra incognita saa godt som for alle i Danmark —, eller engang ere vendte mod klassiske Studier alene, hvilket vistnok er Tilfældet med Flertallet af vore Filologer og Skolemænd, kunne naturligvis ikke anerkende en saadan Trang, da den endnu ikke med sin fulde Kraft har vist sig for dem. Paa et Overgangstrin som det, hvorpaa vor Udvikling og derfor ogsaa vor Undervisning nu staar, ere altid Talsmændene og Forsvarerne for det ny udsatte for en saadan Modstand, at de synes at kæmpe for et uopnaeligt Maal, om de end virkelig lægge den første Grund til det nys kommende Sejer.

Her er det ikke Stedet til at omtale det oldnordiske Studiums Betydning og Vigtighed i Alminde-

ytret, at „det tyske Sprog her indtager den Plads, som om kortere eller længere Tid det islandske vil indtage“, og kortelig at have motiveret dette, erindrer Forf. om, „at det ikke er Skolens Kald at gaa i Spidsen for nogen ny Udvikling, men kun at sætte den igennem, naar den har vundet Adkomst. Ti Skolen er en Anstalt, gennem hvilken den ældre Slægt overleverer sin Dannelse til den yngre, og hvad der gærer i Tiden maa derfor klares inden det kan komme Skolen til gode. — — — Og fremfor alt maa der danne sig en offentlig Mening, der ikke lader det være nok med at ønske det ny Lærefag optaget i Skolen, men ogsaa er villig til at tilstede saadanne Indskrænkninger i den øvrige Undervisning, at det kan trives“ (korrekt Tyskskriven, Oversættelse fra Dansk til Fransk). „Dog hvorledes end Sagen stiller sig: først naar den er afgjort, bør Skolen træde til, men vil da forhaabentlig heller ikke lade vente paa sig.“ Disse Ord har jeg tilladt mig her at anføre, fordi de efter min Mening angive den Betragtningmaade, som baade i og for sig er den rigtigste og hvormed Sagen selv ogsaa er bedst tjent.

lighed, — dertil er den for anerkendt; heller ikke til at bevise Sprogets Nødvendighed saavel til omfattende og sammenlignende Sprogforskning, som til speciellere Behandling af det nyere Danske, — dertil er dette for grundigt og tilfredsstillende godtgjort af mange: her spørges kun, om det til almindelig Dannelse vilde være gavnligt og til almindelig Indsigt i Modersmaalet vilde være fornødent at kende noget nærmere til den nordiske Oldtid og til det nu levende Sprogs Grundlag og historiske Udvikling. Det maa nemlig vel erindres, at Skolen hverken kan eller skal sætte sig den Opgave at danne yordende Lingvister, ligesaa lidt som Teologer eller Filosofer — saadanne Forsøg, der undertiden ere udsprungne af en blind Iver, mislykkes altid og straffe sig selv haardt —; og at det ligger uden for den forberedende Dannelses Grændser at tilvejebringe en selvstændig videnskabelig Indsigt i Sprog, der kun kan fordres af den, der har gjort disse Studier til sit Fag. Denne maa historisk og kritisk undersøge og begrunde de sproglige Fænomener; for enhver anden er det nok at have en sikker Kundskab i det ved hins Forskninger bestemte i Tale og Skrift levende Sprog. Men paa den anden Side maa det heller ikke overses, at den forberedende Dannelse vel frem for alt bør være universel og almen menneskelig, men tillige nødvendig maa aksentuere det nationale Moment for ikke at blive en Abstraktionsion. Ligesom i Historien Fødelandet bør have en overvejende Betydning, ikke blot ved udførligere Behandling, men ogsaa derved at det hele ligesom betragtes fra et vist Punkt, der for enhver maa være hans Fædreland, hvorved Enkelt-

hederne ved Siden af de store Begivenheders almindelige Interesse og Vigtighed træde mere frem eller tilbage, efter som de have større eller mindre Betydning for dette; saaledes bør Sprogundervisningen, den befatte sig med hvilke Sprog det skal være, aldrig glemme de mangehaande Forhold, hvori disse stille sig til Modersmaalet, der da ikke alene bliver Udgangspunktet, men tillige Samlingspunktet for den hele grammatiske og sproglige Kundskab. Naar de øvrige Forhold derfor ere lige, bør Hensyn til Modersmaalet komme i Betragtning ved Bestemmelsen af hvilke Sprog der skal optages i Undervisningen*). At Græsk og Latin bør bibeholdes baade formedelst deres Egenskaber som Sprog i og for sig, og som døde Sprog, og som Stamsprog til flere af de nyere, baade som Midler til at lære hele den klassiske Aand og Udvikling at kende og som nødvendige Forudsætninger til alt historisk-videnskabeligt Studium, derom ere vel de fleste enige. Men naar samme eller lignende Fortrin udmærke det oldnordiske Sprog, og dertil desuden kommer dets særegne Betydning for os Nordboer, fortjener det vel noget nøjere at betragtes, om dette burde stilles ved Siden af de klassiske eller i det mindste ikke ganske være udelukket.

Ville vi da i ren sproglig Henseende sammenligne det oldnordiske med de klassiske Sprog, der nu benyttes som videnskabelige Dannelsesmidler, da vise de sig alle tre som primitive Sprog, der vel

*) Ogsaa fra dette Synspunkt maa det anses for rigtigt, at Hebraisk om ikke ganske udelukkes, saa dog fjernes fra den egentlige Kreds af Undervisningssprog, da det ligger os saa fjernt i alle Henseender.

indbyrdes ere beslægtede, men som frit og selvstændigt, uforstyrret og ublandet have udviklet sig af deres Rod. Dette gælder ikke mindre Islandsken end de andre; ogsaa her kan begyndes med Begyndelsen, og man behøver ikke at gaa tilbage til andre Sprog, hvori Forklaringen af meget, der ikke lader sig oplyse af Sproget selv, maa søges. Denne Vanskelighed viser sig ikke alene i alle de nyere Sprog, men endog i Latinen, der i ikke saa ganske faa Ting forudsætter Græsk^{*)}): alt dettes Forklaring maa da opsættes til den fornødne Kundskab i Græsk er erhvervet; men i Fransken f. E., der forudsætter Latinen, vil det være til Hinder for den rette Indsigt at maatte udelade mange fonetiske og etymologiske Punkters Forklaring, der er saa simpel og let ved at gaa tilbage til Latinen, fordi Undervisningen i dette Sprog først senere skal begyndes. Denne samme Mislighed finder Sted med Modersmaalet, og det i desto højere Grad, jo nøjagtigere og grundigere Undervisningen heri skal drives. Vel maa det forudsættes, at Læreren har studeret Sproget historisk og kender det ikke blot i dets nuværende og nærmest forbigangne Skikkelse, men ogsaa i den gamle og oprindelige Form; men alle hans Forklaringer ville dog ikke kunne anskueliggøre Sagen som hvis Lærlingen selv kan se og gribe den rette Sammenhæng. Og skönt man ikke med Billighed kan fordre Kundskab f. E. i Möso-

*) At begynde den græske Undervisning før den latinske, hvilket Rask allerede raadete til, og som i videnskabelig Henseende medførte store Fordele, vilde finde saa store praktiske Vanskeligheder i de engang bestaaende Forhold, at man ikke, i det mindste nu, kan tænke sig det udført.

gotisk og de oldtyske Sprog af enhver der skal forstaa og anvende Tysk, eller Angelsaksisk nødvendig maa kendes for at kunne det moderne Engelsk, medens disse Forudsætninger maa findes ved en videnskabelig Betragtning, maa det dog antages for meget ønskeligt for enhver videnskabelig dannet at kende Modersmaalet noget nøjere, end det er muligt ved blot at besidde det i dets nærværende Skikkelse, især naar Kilden ligger saa nær og er saa let tilgængelig. Da man nu altid maa begynde med Modersmaalet, men det tillige er af stor Vigtighed saa snart som muligt at komme til et primitivt Sprog, maa det anses for et stort Held for os, at vi have et saadant i vort eget Oldsprog, hvis hele Bygning er simpel og tydelig i Lydbetegnelsen, i Lydenes Sammensætning og Overgange, i Ordenes Bøjning og Afledning, i Formernes Anvendelse og Talens hele Struktur. Og naar man som Undervisningsmiddel plejer at anprise de døde Sprog, fordi de ligge afsluttede for os med en Ro og Klarhed, som de levende, der bestandig forandres, ikke kunne have, da er denne Fordel, der ogsaa findes ved det oldnordiske Sprog, som i sin ældgamle Form fra Fastlandet overførtes til hin klippefaste Ø midt i det fjerne Verdenshav af nogle af Norges ældste og ælteste Slægter, og som der gennem tusende Aar har vedligeholdt sig uden mærkelige Forandringer, tillige forbunden med en anden, der ellers er uden Eksempel i Sprogenes Historie, nemlig at det endnu er levende i et afsides Land, medens det forlængst er opløst i flere Dele og ved al Slags ydre Berørelse meget afændret og blandet med fremmede Bestanddele og derved moderniseret i dets

oprindelige Hjem. Denne Omstændighed er af stor Betydning. Medens det nemlig følger af et dødt Sprogs Natur, at det er meget vanskeligt, ja umuligt at tilegne sig det som levende, da det der gør det levende, Udtalen, er tabt, og enhver Tvivl og Betænkkelighed kun kan løses ved Data, der möjsommeligt maa opsøges i det bestemte Antal Skrifter, der ere levnede, undertiden endog aldrig kunne løses, have vi det oldnordiske dels i dets primitive afsluttede Form i hele den gamle Literatur, dels som et endnu levende Talesprog, hvorved Udtalen saa vel som næsten alt, hvad der i Græsk og Latinen forbliver os dunkelt, paa en sikker Maade kan bestemmes og oplyses,*) og hvorved det i det mindste er muligt at besidde Sproget som levende.

I grammatikalsk Henseende viser Islandsken sig for os som et i alle Dele vel udrustet og fuldstændigt, fra Yderligheder fjernet Sprog, der aldeles danner et Mellemlid mellem Græsk og Latin med de deraf afledede Sprog paa den ene Side og Dansk tilligemed de andre nyere nordvest-evropæiske Sprog paa den anden Side. Medens det har de gamle og primitive Sprogs Bredhed i hele Formrækken, nøje udpræger Könsetegnens Forskellighed, Navneordenes, Tillægsordenes og Udsagnsordenes Forholdsformer, Personer, Tider og Maader, nærmer det sig dog heri væsentligt til de formrigere af de moderne

*) Derfor søgte Rask i Islandskens Udtale et Middel til at bestemme Udtalen af det gamle Græske, i det han tillige tog Hensyn til Mösogotisk, Nygræsk og Latin; og han kom derved til Resultater, der ere sikrere end de ad andre Veje vundne. S. Rask, saml. Afh. II, S. 6—49.

Sprog, navnlig til Tysken. I Orddannelse ved Afledning og Sammensætning, der viser et Sprogs Bøjelighed og Evne til at berige det leksikalske Stof, kan kun Græskens sammenlignes dermed; i Ordføjningen derimod staar det vel de gamle Sprog, især Græskens, temmelig nær — og i mange af de væsentligste Punkter er der endog en paafaldende Overensstemmelse —; men den store Simpeltid og Enkelthed i Sætningernes Form og Forbindelse, de korte og løst sammenstillede Sætninger, isteden for de gamles lange, sammenslyngede Perioder, fører det atter nærmere til de nyere Sprog. Der kan saaledes ingen Tvivl være om, at ved en hensigtsmæssig Indretning af Sproglærerne den sammenlignende Betragtning baade af Formlære og Ordføjning, der ved at medtage Islandsk som mellemliggende og forbindende Led kunde anstilles, vilde betydelig klare og lette Forstaaelsen af de gamle Sprogs Grammatik og paa en naturlig Maade knytte den til de nyere Sprogs og Modersmaalets; medens man nu, da et Led i Kæden overspringes, snarere gör Sagen vanskeligere end lettere.

En anden Side, der ligeledes maa tages i Betragtning, er det oldnordiske Sprogs Forhold til vort Modersmaal som dets Rod og Kilde. Det maa nemlig ikke blot anses for Grammatikerens og Sproglærerens Pligt at holde over Sprogets Renhed ved at udfinde og bestemme Regler for det sprogrigtige, og ved Skrift og Tale at faa disse antagne og anvendte af andre; det maa ogsaa være enhver videnskabelig dannet Mand magtpaaliggende at hævde sit Modersmaals Ret og Ære, han bør betragte det

som en Ejendom, alle i Fællesskab have at værne om, en Arv, der ikke skal ødsles bort og forspildes, men om muligt forøget og forædlet overgives til Efterslægten. Det danske Sprogs Stilling for nærværende Tid opfordrer enhver stærkt hertil: ydre Magt truer med at indskrænke dets allerede snævre Enemærker, men en ikke mindre Fare er vistnok den ringe Omhu, hvormed vi selv behandle det, i det vi ofte uden Nødvendighed optage fremmede Ord paa en urigtig Maade, lade Sprogfejl indsnige sig ved Uagtsomhed eller ufornuftig Efterligning, og navnlig ikke tilfulde kende eller benytte Sprogets egne Midler. Al ydre Kamp og Modstand vil være uden Nytte, naar den i Skrift og Tale fremtrædende Intelligens, der har en Mængden ledende Magt, ikke først og fremmest selv arbejder paa at vedligeholde og nære Sprogets Liv ved ikke at rive det bort fra den kraftige og frodige Stamme, hvortil det hører, men bevare dets nordiske Ejendommelighed, vedligeholde dets Overensstemmelse med Moder- og Søstersproget, berige og forynge det ved at øse af disse naturligste og nærmeste Kilder. Man kan derfor meget godt agte og ynde f. E. Tysk og Fransk: kun lade man Dansk være hvad det er, et nordisk Tungemaal, hine derimod hvad de ere, nemlig Sprog, der ere væsentlig fremmede for vort. Men det vil ikke være muligt paa denne vel mindre fremtrædende, men i alt Fald sikreste Maade at virke for Modersmaalets Renhed, naar ikke enhver dannet ved Ungdomsundervisningen sættes i Stand til at lære de Skatte at kende, hvortil han siden har at holde sig, naar han ikke fra Begyndelsen af faar Øje for hvad der er

sprogrigtigt og os ejendommeligt eller overensstemmende med vort Sprogs Aand. Dette kan bedst ske ved at aabne Adgang til Sproget i dets ældste, ældre og nyere Form, der ligger for os i Skrifterne fra de forskellige Tidsrum.

Vi ville her ikke opholde os ved de gavnlige Følger, en saadan Kundskab vilde medføre for vor desværre i høj Grad vaklende og i mange Henseender inkonsekvente Retskrivning, en Genstand, der efter mangfoldige Forsøg og Stridigheder endnu er farlig at give sig af med og, som det synes, umulig for nærværende Tid at bringe i Orden; vi ville kun endnu i nogle faa Ord udhæve den Nytte, som Læsningen af vore gamle Skrifter medfører. Ti med Indsigt i Islandsk følger som en Tilgift Indsigt i det ældste, ældre og gamle Dansk, og i Svensk baade i dets ældre og nyere Form, altsaa Adgang til hele den nordiske Literatur fra dens ældste Enhed til dens sildigste Forgreninger. — Det er tilstrækkelig bekendt, at den gamle islandske Literatur, der foruden mytologiske og fortællende Digte i Hovedsagen indskrænker sig til Sagn- og Historiefortælling, i mange Henseender staar tilbage for den klassiske, fornemmelig for den græske, ligesom Nordboerne aldrig hævede sig til nogen betydelig Grad af Kultur eller højere aandelig Udvikling. Ikke desto mindre udmærker alt sig ved naturlig Sandhed, Simpelt og Kraft, disse Nordens sikre Kendemærker, forbundet med den Ro og Djærvhed, der fremgaar af Bevidstheden om virkelig Dygtighed, der griber paa en ganske anden Maade, end selv de ældre sydlandske Forfattere ere i Stand til. Og skulde ikke

vor Edda kunne taale at sammenlignes med Græker-
nes ældste Digtværker, vor Snorri Sturluson med
Herodot endog i Fremstillingen? Har den rommer-
ske Literatur noget saa originalt at opvise? At det
ville være naturligt og rigtigt at meddele Ungdom-
men et Begreb om den nordiske Aand i Sagaerne,
et Overblik over den gamle Gudelære, Poesi og Hi-
storieskrivning ved Siden af det, der i større Mængde
læres af den klassiske Oldtid, og gennem et kort
Kursus i vor Middelalders vel tarveligere, men dog
ikke betydningsløse skriftlige Levninger føre den ind
i den nyere egentlige danske Literatur, ikke ved
Hjælp af literaturhistoriske Beskrivelser, men ved at
tage enkelte af Skrifterne selv, i deres egen Dragt,
i Haanden, — maa vistnok enhver indrømme, der har
Agtelse for Fædrelandets Fortidsminder, og ikke
miskender den sig hos Ungdommen altid visende In-
teresse for det hjemlige, der maa tiltale den mere
end det fremmede. Denne Følelse og Tilbøjelighed
lader sig let forklare, og tør i Almindelighed ikke
anses for en Modesag, der med altfor stor Tilløkkelse
griber de ungdommelige Gemytter, om end adskillige
lade sig henrive af det ny uden at overveje, om det
er bedre end det gamle. Under ingen Omstændig-
heder kan det dog i og for sig være et Bevis paa,
at noget er ugrundet og urimeligt, at det med stor
Magt skaffer sig Indgang hos mange.

Indrømmes Sandheden af det, der her i al Kort-
hed er fremsat om det oldnordiske Sprogs Passelig-
hed som Undervisningssprog hos os, fordi det er pri-
mitivt, tildels uddødt, men tildels endnu levende,

fordi det i sproglig og grammatikalsk Henseende, som væsentligt Led i Rækken og Forudsætning for Dansk, som Middel til at forstaa Literaturen og derigennem vor Nationalitets Prinsip og Væsen fortrinlig egner sig til at være et Dannelsesmiddel for vor studerende Ungdom — hvilket alt i sin Fremstilling her kun er en svag Genlyd af hvad andre og kraftigere Stemmer för have udtalt —, da er Ønskeligheden af at indføre det i Skolerne med det samme indrømmet. Men hermed følger imidlertid ikke Muligheden, som maaske mange, der indse Ønskeligheden, mistvivle om. Det staar da tilbage at betragte Maaden, hvorpaa det bedst lader sig gøre, den Maalestok, hvorefter det rigtigst betragtes, og det Forhold til den øvrige Undervisning, navnlig Sprogundervisningen, hvori det bör staa. Dette er vel især Skolemandens Sag at bestemme. — For det første behøver man ikke at frygte for, at Optagelsen af et nyt Undervisningsstof, naar det ikke skal vanskeliggøres Lærlingen at tilfredsstille alle Fordringer, nødvendig maa medføre en anden Læregenstands Udstødelse eller Tilsidesættelse. At overlæsse den allerede tilstrækkelig belæsedede Skoleungdom er noget, som man visselig i høj Grad bör vogte sig for; at ville forjage et Sprog eller en Genstand fra den Plads, som det indtager, og hvor det altsaa maa have Berettigelse efter kyndiges Dom, røher Ensighed og Partiskhed; men naar det ny tilkommende tvertimod vil bidrage til at forbinde og sammensmelte det forhen adskilte og forskellige, og derved ikke blot anskueliggøre, men i Virkeligheden lette det gamle, da kan man ikke med Grund frygte den antydede farlige Omstændighed. For ikke at gøre Sprog-

undervisningen, til hvilken vi her bestandig indskrænke Betragtningen, for broget og mangfoldig, men for at kunne anvende saa megen samlet Tid og Kraft som muligt hellere paa ét eller faa Sprog, der da læres grundigt, end paa mange og forskellige, hvorved alt bliver adsplettet og overfladisk, er det en Nødvendighed at holde sig til et indskrænket, udvalgt Antal og en fornuftig Rækkefølge; paa hvert Trin i denne Række maa ét Sprog udgøre det vigtigste, hvad den derpaa anvendte Tid og Flid angaar; efterhaanden maa den hele Sprogundervisning stræbe at samle de forskellige Elementer, saa at de indbyrdes understøtte hverandre. Det er en Selvfølge at begynde med Modersmaalet, derfra at gaa over til det nærmeste af de til Meddelelse bestemte Sprog og dertil knytte de fjernere med de mindst mulige Spring. Derfor er det upaatvivlelig rigtigt at lade Undervisningen i Tysk indtræde før den latinske og græske; men om det er rigtigt at begynde paa Fransk før Latinen, saaledes som den provisoriske Plan anordner, er vel ikke saa let at afgøre; ti paa den ene Side ligger det os vel nærmere som nyere og levende Sprog, men paa den anden Side forudsætter det dog væsentlig Latinen og burde altsaa følge efter den, naar det indrømmes, at de primitive og ældre Sprog bør gaa forud for de afledede og nyere. Naar Islandsken optoges, maatte den sættes i umiddelbar Forbindelse med Dansk, saa tidlig som muligt, og helt igennem slutte sig dertil paa det nøjeste; Tysken maatte da udsættes et Aar, og Latinen vilde da indtræde et Aar derefter; Fransken derimod, som ved at forberedes ved Latinen altid lettøs meget, fulgte da først i det fjerde Skole-

aar. Kunde man imidlertid med det samme overtale sig til at opsætte Latinen endnu et Aar, hvilket flere have antaget for tjenligt, vilde de tre første Aar udelukkende kunne anvendes til Modersmaalet, Stamsproget og det med de nordiske Tungemaal nær beslægtede Tyske; og man vilde da have opnaaet en grundig og omfangsrig Færdighed i disse Sprogs hele Bygning og Materiale før det egentlig fremmede indstillede sig. Det Oldnordiske vilde fornemmelig bane Vejen til Latinen, medens det tillige bidrog til at forbinde Dansk med Tysk, opklarede Indsigten i Dansk, og afgav et saadant Grundlag for de gamle klassiske Sprogs Grammatik, at den, der da først i en modnere Alder gaves Lærlingen i Hænder, med Lethed kunde fattes og ved det allerede bekendte ensartede Sprog bringes til Anvendelse.

Dernæst forestille man sig ikke Undervisningen i Islandsk saadan, som den latinske eller græske for det meste er og tildels maatte være under de ugunstige Forhold, hvori den hidtil dreves. Da man begyndte med Latinen uden synderlig Forberedelse selv i Sproglærens Elementer, uden at denne Sprogundervisning (navnlig i det syntaktiske) kraftigt understøttedes fra andre Sider, hverken før eller senere, og det derfor varede meget længe, inden nogen Frugt af Undervisningen sporedes, maatte man, uagtet megen Tid fra først af anvendtes derpaa, stedse vedblive at ofre dette Sprog den samme Tid; og hvo der skulde bringe det til mere end en middelmaadig Dygtighed, maatte endda være vel begavet. For at bringe det saa vidt i Oldnordisk, som det til Hensigtens Opnaaelse er nødvendigt, vil der derimod ikke udfordres

megen Tid eller mærkelig Anstrengelse. Det skal ikke betragtes eller behandles som et særegent eller fremmed Sprog, men kun som Modersmaalet i dets gamle Skikkelse, hvilket det ogsaa er. Ved at indrømme den danske Undervisning omtrent det samme Timeantal i de lavere Klasser, som den nu har eller kunde have, og ganske lidet mere i de højere, vilde der være givet tilstrækkeligt for at lære Islandsk saaledes, at man blev i Stand til at læse de almindelige prosaiske Oldskrifter, kende Sprogets grammatikalske og leksikalske Stof og kunne anvende det paa Modersmaalet i den Grad, som det til almindelig Sprogdannelse kunde være at ønske. At ville drive det videre er der ingen fornuftig Grund til; og man kommer bestandig nærmere til Erkendelsen af, at de gamle og døde Sprog hverken kunne eller skulle tilegnes i den Grad, at de anvendes som levende. Det er jo navnlig Latin skriven og -talen, som hidtil i Skolen og ved Universitetet har vedligeholdt sig; men ligesom begge Dele paa det sidste Sted af mange Grunde med Ret indskrænkes og kun bør fordres af dem, der gøre den klassiske Filologi til deres Fag, medens det er uforlødent, ja ofte til Hinder for Fremstillingen af de fleste andre Videnskaber i deres nuværende Form, saaledes er det vel muligt, at man engang i Tiden bestemmer sig til at afskaffe det første i Skolen. For Öjeblikket, da man ikke let har noget andet Tænkningen og Forstanden paa den Maade vækkende og øvende Dannelsesmiddel at sætte isteden derfor, vilde det neppe være tilraadeligt at afskaffe den latinske Stil; og saalænge den forlanges, kan man vist ikke stille Fordringerne lavere, end det

nu gøres, naar det hele skal have sin sande Betydning, om endog Skolemanden neppe kan følge for sig selv og andre den, saalænge Latinen er Hovedsproget, nedslaaende Erfaring, at vor Tids hele Udvikling ligesom gör Latinen i dens Aand og Væsen vanskeligere for Læreren at meddele og for Lærinden at tilegne sig, i det vi bestandig mere fjerne os fra Klassicismens Ledebaand baade i Form og Indhold efter at have tilegnet os det herlige og ophøjede i de gamles Udvikling som Grundlag for vor egen selvstændige og frit sig udviklende Kultur og Dannelsen*). Men selv om man gav efter for Tiden i denne Henseende og indrømmede, at Undervisningen har maattet optage saa meget nyt Stof og iføre sig næsten i alt en saa forskellig Form, at den ikke mere kan hengive sig til og fordybe sig i Græsk og Latinen som dengang, da Studiet af disse Sprog og deres Literatur udgjorde dens eneste eller dog alt andet underordnende Opgave, maatte dog disse to Sprog altid vedblive at læres som fortrinlige i sproglig Henseende, og deres Literatur læses, om muligt i en endnu større Udstrækning end det nu sker, kun ikke med den ængstlige Opmærksomhed paa stilistiske Smaating eller Hængen i Bogstaverne, som er nødvendig, naar et Sprog skal gøres til levende og benyttes som saadant paa en anstændig Maade, men med Blikket især hæftet paa Sprogets Karakter, Folkets og Forfatternes i Skrifterne udtalte Aand og Væsen.

*) Ogsaa fra Universitetslærerne høres Klager over, at den levende Besiddelse af Latinen Aar for Aar aftager, og at de latinske Stile ved Examen artium blive slettere hvad Sprogets Væsen og ejendommelige Farve angaar.

Ti skönt den klassiske Kultur er optaget og benyttet i den moderne, bliver det for Ungdommen, der for at hæve sig til Tidens Udvikling maa gennemgaa og ligesom gennemleve saa meget som muligt af hele Slægtens foregaaende Udvikling og derved modnes for det nuværende, dog altid af største Vigtighed at lære den græske og rommerske Oldtid at kende i dens egen Form, gennem de gamles Skrifter i deres eget Sprog. Naar Talen derimod er om det oldnordiske Sprog, da kan det vel ikke falde nogen ind, at man skulde bringe det til at skrive eller tale det: som levende kan og skal Modersmaalet kun besiddes i dets nu levende Form; men at lære saa meget deraf, som behøves for siden, hvis man vil, at gaa videre, men ellers i Almindelighed at bringe dets Forhold til Dansken til Anskuelighed og benytte den sammenlignende Betragtning af beslægtede Sprogs grammatiske Bygning til en lærerig Undervisning, dette vil let kunne opnaas endog uden at tage noget fra de andre Sprog, der nu læres og hvert især gøre Nytte; og derved vil hele Sprogundervisningen vinde i Sammenhæng, idet en klar Bevidsthed fremkaldes hvor der nu kun er en Samling af uligeartet Stof. Dette gælder saavel Sprogformerne som Ordforraadet og den syntaktiske Anvendelse.

Ogsaa det bör nemlig komme i Betragtning, at Sprogundervisningen fra Begyndelsen skal være videnskabelig, i dette Ords videre Betydning, det er: den skal ikke være nogen mekanisk Udenadslæren, men alt hvad der meddeles af Sproglæren, og dettes Anvendelse under Læsningen, skal udvikles og begrundes saaledes, at en bestemt og klar Opfattelse

og Erkendelse frembringes. Intet Sprog skal læres uden at behandles med grammatisk Nøjagtighed, i hvor vel denne ikke i dem alle spiller en lige vigtig Rolle. Men en fortrinlig Omhu og Nøjagtighed maa anvendes paa Modersmaalet dels som det for enhver vigtigste Sprog, dels som det, hvori de grammatiske Begreber først skulle begribeliggøres og først anvendes. Men da det nu levende danske Sprog er af den Beskaffenhed, at det, som flere af dets samtidige, har afslebet de fleste Formbetegnelser og afrundet de grammatiske Særkender, saa at det nærmer sig mere og mere til Uforanderlighed og Ubøjelighed af Ordene, vil det være vanskeligt af det selv at forklare dels de Former og Forandringer, som det endnu har, dels saadanne, som ikke findes deri, men som de fleste andre Sprog have og som netop have stor Betydning i Sproglæren. Men begge Dele vil let opnaas ved Islandskens Hjælp, hvori hele Bøjningssystemet findes i dets oprindelige Analogi med Græsk og Latin, og som Følge deraf for en stor Del ogsaa et syntaktisk System, der stemmer med disse Sprogs Syntakse.

Om det end, vil man da maaske sige, ikke lader sig gøre gennem den danske Sproglære at give et grammatisk Grundlag for hele den senere Sprogundervisning, hvor der møder os Sprog af en fuldstændig og kunstig Bygning, da vil Tysken, som meget tidlig slutter sig til den danske Undervisning, yde det Stof, som hos os mangler. Her se vi da, at ligesom i én Henseende de gamle Sprog og den klassiske Dannelse for hindrede, at Modersmaalet blev lært, saaledes vil det tyske Sprog nu være det nordiskes mægtigste Modstander, som og i vor hele Udvikling Tysk-

heden stiller sig mod Nordiskheden. Vil man da saa upartisk som muligt, alene med Undervisningens Tarv for Öje, betragte de to sig tilbydende Sprog, hvorved Modersmaalet kan undersøttes og den almindelige sproglige Dannelse fortsættes, da viser Tysken sig straks som et meget nær liggende, temmelig rigt og udviklet Sprog, hvis Literatur har en overordentlig stor Betydning, som altsaa ingen dannet kan undvære at kende. Det bör saaledes uden Spörgsmaal være det første levende Sprog, der efter Dansk meddeles Undervisning i.*) Til derimod at drive det Tyske videre end de andre levende Sprog, navnlig til at tale og skrive det, synes der ikke at være tilstrækkelig Grund. — Det Oldnordiske er et endnu nærmere beslægtet Sprog eller rettere, det er ikke en Slægting, men Moder til Dansk; det kan i sproglig Henseende med god Grund sættes ved Siden af Tysk, om ikke over det; og skönt Literaturen ikke kan sammenlignes med et af Nutidens største og i alle Henseender mest udviklede Folks vendelig rige, næsten alt oversvømmende Bogverden, har den for os Betydning og vilde være meget passende til Læsning for den studerende Ungdom, der for en stor Del bevæger sig i de sydlige Folks Barndom og Ungdom. Endelig synes dette Sprogs Forhold til Dansk,

*) Som ogsaa ovenfor er nævnt, staar Fransken baade i sproglig Henseende og som Literatur ikke i saa ligefrem og nøje en Forbindelse med Dansk; Svensken er i sproglig Henseende allfor nær, og Literaturen staar enhver dannet af sig selv aaben; Engelsken gælder det samme om i det grammatikalske; det blandede Ordforraad taler ogsaa for at det, naar det læres, meddeles efter Latinen eller Fransken; hvor vigtig Literaturen er, tür den dog vel ikke sættes over den tyske.

det at det er et gammelt, primitivt og dødt Sprog (i den før nævnte Betydning), at vort Modersmaals Renhed og Overensstemmelse med de nordiske Tunge-
maal næsten betinges ved at vi holde os til det, at være Bevæggrunde til at foretrække det for Tysken som et Sprog, der skulde opfylde den i dette Tilfælde tilsigtede Bestemmelse, da det er et levende Sprog og desuden allerede har haft en saadan Indflydelse paa vort Modersmaals Blanding og Forvanskning i de foregaaende Aarhundreder, at det har kostet megen Anstrengelse at holde dette fra aldeles at forblendes med tyske Ord og Former, og miste sin ejendommelige Karakter ved at løsnest fra Slægtskabsbaandet med Moder og Søster. Tysk maa, som sagt, under alle Omstændigheder læres i Skolen; men skulde det ikke være nok, at det blev læst i samme Udstrækning som hidtil? Enhver sættes dog i vore Skoler i Stand til at forstaa og nyde den tyske Literatur, om der end kun anvendes liden Tid derpaa. Det kommer næsten af sig selv, i det vi fra alle Sider møde tysk Sprog og tysk Kultur. Og er det dog ikke nærmest som formalt Dannelsesmiddel, man har villet indrømme det denne udvidede Plads?

Det hele vilde da let lade sig indrette omtrent paa følgende Maade. Saasnart Undervisningen i Modersmaalet er drevet saavidt, at det læses og skrives nogenlunde sikkert og de første almindelige grammatikalske Begreber derigennem ere opfattede, begyndes straks paa Oldnordisk. Ved Hjælp af en passende indrettet Læsebog vil man hurtigt lære at forstaa lettere Stykker af de gamle prosaiske Skrifter, og derpaa gennem Sproglærens Former have Lejlighed til

at lære hele Sprogbygningens Grundbestanddele at kende i dens Klarhed og Fuldstændighed. Bestandig betragtes Undervisningen heri som et Tillæg til den i Dansk, bestandig sættes alt i Forbindelse med og anvendes paa Dansken, som vi nu tale. Meget snart, uden Tvivl i det andet Aar, tages fat paa Tysk, der da neppe vil forvirre, men snarere ved sin Lighed i Ordene og Formene understøtte det før lærte og atter understøttes deraf. Med den Tid, der i Almindelighed kan indrømmes disse Sprog i de lavere Klasser, lod det sig godt udføre, naar af omtrent ti ugentlige Timer i de to første Aar anvendtes i det første omtrent $\frac{2}{3}$ til Dansk, $\frac{1}{3}$ til Oldnordisk; i det andet $\frac{2}{3}$ til disse Sprog og $\frac{1}{3}$ til Tysk. Endog om Latinen indtræder det tredje Aar og da optager saa megen Tid, at de før enestaaende Sprogs Timer betydeligt maa indskrænkes, vil det uden Vanskelighed være muligt at fortsætte Oldnordisk i Forbindelse med Dansk, og Tysk for sig selv saaledes, at det bestemte Maal kan naas, naar disse to Fag hvert faa to til tre ugentlige Timer. Efterhaanden som Færdigheden og Indsigten vokser ved Øvelsen og den tiltagende Modenhed, henvendes i de højere Klasser Opmærksomheden mere paa Literaturen og friere Udarbejdelser: det oldnordiske Sprog vedbliver at læses ved skiftevis at gennemgaa et Stykke af en Saga, Partier af den ældre og nyere danske (maaske ogsaa svenske) Literatur, som forbindes med den literaturhistoriske Oversigt. Ogsaa i Tysk og Fransk (naar Elementarundervisningen heri er fuldendt) bør Bestræbelsen vistnok mest gaa ud paa at bringe det til Færdighed og Lethed i at forstaa Sprogene, ikke saa

meget paa at forskaffe den til at tale og skrive Sprogene nødvendige levende Besiddelse og grammatikal-ske Nøjagtighed i Enkelthederne, hvilket ligger uden for den almindelige forberedende Dannelses Maal. Naar den fuldstændige Indsigt i Latinens og Græskens sproglige Bygning er erhvervet, da vil endelig den sammenlignende Betragtning, der for Resten maa holdes inden de tilbørlige Grændser, i det kun den almindelige Sammenhæng mellem Sprogene og deres Former paavises, afslutte Sprogundervisningen i Skolen, hvorved dels Modersmaalet og de klassiske Sprog læres med den størst mulige Grundighed og Nøjagtighed, dels Adgang er aabnet til videre fortsat Studium af de skandinaviske, germaniske og romanske Sprog.

Om det vil lykkes det oldnordiske Sprog hos os at skaffe sig en Plads blandt de andre Undervisnings-sprog, beror alene paa dets sande Berettigelse dertil; ti da vil denne gøre sig selv gældende. Om det vil ske om kortere eller længere Tid, vil bero paa den Understøttelse eller Modstand, som det vil finde, hvis man kommer til Erkendelse af dets Ret*). I Norge, der efter den naturlige Tingenes Gang maatte

*) Den ydre Vanskelighed, det undertiden hør at skaffe Lærere i en ny Undervisningsgenstand, vilde uden Tvivl let overvindes. Indfødte Islændere behøvedes dels ikke, da Sproget ikke skal læres som levende, dels vilde de vanskelig kunne forene denne Undervisning med den danske, hvormed den helt igennem nøje skulde høre sammen, saa at begge Dele altid maatte meddeles af samme Lærer. Men det er dog vel rimeligt, at saavel vore Dages Filologer som andre, der undervise i Sprog, navnlig i Dansk, i det mindste kende saa meget til vort Oldsprog, som hertil er fornødent.

gaa forud for os, er det, som bekendt, nylig ved en Regeringsbeslutning befalet, at Oldnordisk skal læres i Skolerne; hos os er det paa et enkelt Sted, nemlig i Borgerdydskolen paa Kristianshavn, indført som en Læregenstand, hvori tilbydes dem der have Lyst Vejledning; i Almindelighed at henlede Skolemænds Opmærksomhed paa Spørgsmaalet med Hensyn til vore Skoler og vor Sprogundervisning og at anbefale det til deres Drøftelse, er Hensigten med disse Bemærkninger, der ingenlunde gøre Fordring paa at have truffet det rette eller paa en tilfredsstillende Maade at have bragt Spørgsmaalet til Afgørelse.

Fortsettelse af Catalogen

over

Cathedralskolens Bibliothek.

Til oldnordisk Literatur.

A. Trykte Skrifter.

Annalar Björns á Skardsá, sive Annales Björnönis de Skardsa, cum interp. Latina, varr. lectt., notis, Tom. 1—2, Hrapsey, 1774—75, 4.

Anecdoton historiam Sværreri regis Norvegiæ illustrans, ed. E. C. Werlauff, Havniæ 1815, 8.

Edda Sæmundar hinns fróða. Edda rhythmica seu antiquior vulgo Sæmundina dicta, p. 1 Hafn. 1784, 4; p. 2 ibd. 1818, 4.

Egils-Saga, sive Egilli Skallagrimii vita, ex mss. legati Arna-Magnæani cum interp. Latina cett., Havniæ 1809, 4.

Eyrbyggja-Saga, sive Eyránorum historia, ed. Suhm et Thorkelin, Havniæ 1787, 4.

Sagan af Gunnlaugi Ormstungu ok Skald-Rafni, sive Gunnlaugi vermilingvis et Rafnis poetæ vita, Havniæ 1775, 4.

Heims-Kringla eller Snorre Sturlusous nordländske Konunga Sagor, sive historia regum septentrionalium a Snorrone Sturlonide conscriptæ, illustr. Joh. Perringkjöld, Stockholm Tom. 1—2, 1697, Fol.

Hervarar-Saga ok Heiðrekskongs, hoc est: Historia Hervoræ et regis Heiðreki, ed. Steph. Björnönis, Havniæ 1785, 4.

- Hervarar-Saga, på gammel Götska med Olai Vereli uttolkning och notis, Upsalæ 1672, Fol.
- Hungurvaka, Páls biskups saga ok þattr af þorvalldi víðförla, sive: *Historia primorum V Skalholtensium in Islandia episcoporum, historia Pauli ep. et narratio de Thorvalldo peregrinatore*, Havn. 1778, 8.
- Íslands Landnamabok, hoc est: *Liber originum Islandiæ, cum v. Latina* ed. Joh. Finnæus, Havnæ 1774, 4.
- Íslendinga Sögur, eptir gömlum handritum útgefnar at tilhlutun hins konúngliga norræna fornfræða félags, 1—2 Bindi, Kaupmannahöfn 1829 ok 30, 8.
- Kongs-skugg-sio, útlögð á dönsku ok latínu. Det kongelige Speil, med dansk og latinsk Oversættelse. *Speculum regale cett.*, udgivet af Halfdan Einersen, Sorøe, 1768, 4.
- Saga Ólafs Tryggvasonar Noregs kongs, Skalholt 1689, 1—2 B. 4.
- Orkneyinga Saga, sive *historia Orcadensium*. Saga hinns helga Magnusar eyia jarls, sive *vita S. Magni insularum comitis*, ed. Jonas Jonæus, Hafniæ 1780, 4.
- Rymbegla, sive *rudimentum computi ecclesiastici et annalis veterum Islandorum, c. vers. Latina cett.* ed. St. Björnönis, Havnæ 1780, 4.
- Vatnsdæla-Saga ok Saga af Finnboga hinum ráma. *Vatnsdölernes Historie og Finnboge hiin stærkes Levnet*, udgivet af E. C. Werlauff, Kjøbh. 1812, 4.
- Viga-Glúms Saga, sive *vita Viga-Glumi, cum versione Latina cett.*, ed. G. Petersen, Havnæ 1786, 4.

De Danorum rebus gestis secul. III et IV poëma Danicum dialecto anglosaxonica, ed. Gr. Joh. Thorke-lin, Havnæ 1815, 4.

Scripta historica Islandorum de rebus gestis veterum borealium, Latine reddita et apparatu critico instructa, cur. societate regia antiq. septentr., opera et studio Sv. Egilsonii, voll. I—X, Havniæ 1822—41, 8.

Níals-Saga. Historia Niali et filiorum Latine reddita, sumtibus P. F. Suhmii et leg. Arna-magn., Havniæ 1809, 4.

Oldnordiske Sagaer, udgivne i Oversættelse af det kongl. nordiske Oldskrift Selskab, 1—12 Bind, Kjøbh. 1826—37, 8.

Nordiske Fortids Sagaer, efter den udgivne islandske eller gl.-nordiske Grundskrift oversatte af C. C. Rafn, 1—3 Bind, Kjøbh. 1829—30.

Jomsvikingasaga, oversat af C. C. Rafn, Kjøbh. 1824, 8.

Herwara-Saga. Öfversättning från gamla Isländskan, Stockholm, 1811, 8.

B. Haandskrifter,

alle afskrevne af Hr. Fr. Schaldemose efter gamle Membraner eller trykte Udgaver, undtagen de tre første, der ere gamle.

Postula-Saga. Paa den første Side læses: Hér hefjaz X saugar (sögur) af þeim enom hæilaugo guðs postolom ok píslar vátum o. s. v. Föl.

Kristinn rettur nye (nyi) eður Arna biskups, samman-skrifaður a. 1274, enn lögtekinn á Íslandi a. 1275, 4.

Grænlandinga þáttur ok Edvardar Saga hinns helga. Föl. Aivi Dana Konunga, vulgo Knytlinga, 4.

Wolsunga Saga. Skjöldunga Saga eður af Hringe og Skillede, 4.

Sögu þáttur af Alfe konge og Reckum hanss, 4.

Sögu brot af nockurum Fornkongum i Dana|ok Svea
velldi, 8.

Sagan af Sorla sterka. Saga af Hálf kongi ok reckum
hanns, 8.

Saga af þorgrimi þrúða ok Viglundi syni hanns, 8.

Saga af Hulld Tröllkonu, 8.

Fundinn Noregur, 8.

Kormaks Saga, 8.

C. Skrifter, som oplyse den nordiske Oldtid.

Annaler for nordisk Oldkyndighed, udg. af det kongl.
nordiske Oldskriftselskab, 2 Bind, Kbh. 1836—39, 8.

Antiquitates Americanæ sive scriptores septentriona-
les rerum antecolumbianarum in America. Samlin-
ger af de i Nordens Oldskrifter indeholdte Efter-
retninger om de gamle Nordboeres Opdagelsesrei-
ser til America fra det 10de til det 14de Aarh.
Ed. Societas regia antiq. sept., Hafn. 1837, 4 maj.

Antiquitatum borealium observationes miscellanæ, spe-
cim. 1—7, progr. scholæ Metrop., scripsit S. T.
Thorlacius, Havn. 1778—1801, 8.

Antiquitatum Danicarum Sermones XVI., ex Bojaricæ
historiæ Joh. Aventini l. 1 selecti, opera E. O.
Tormii, Hafniæ 1612, 4.

Eddalæren og dens Oprindelse, ved Finn Magnusen.
Et Prisskrift, kronet af det kongl. danske Vidensk.
Selskab, 1—4 Bind, Kbhvn. 1821—26, 8.

Hvad er Edda? eller raisonneret kritisk Undersøgelse
over de tvende ved Gallehuus fundne Guldhorn, af
K. Henneberg, Aalborg 1812, 4; med Forsvår for
dette Skrift af samme; sstd. 1813, 4.

Grönlands historiske Mindesmærker, udgivne af det

- kongl. nordiske Oldskrift Selskab, 1—2 Bind, Kbhvn. 1838, 8.
- Fremstilling af Nordens Mythologi, af K. F. Wiborg, Kbhvn. 1843, 8.
- Nordens gamle Gude- og Helte-Sagn, i kortfattet Fremstilling af P. A. Munch, Christiania 1840, 8.
- Das Bild des Gottes Tyr, gefunden in Oberschlesien, von Joh. G. Büsching, Breslau 1819, 8.
- Nordiske Folks Overtro, Guder, Fabler og Helte, af I. B. Möinichen, Kbhvn. 1800, 8.
- Über die Aechtheit der Asalehre und den Werth der Snorroischen Edda, von P. E. Müller, übersetzt von L. C. Sander, Kopenh. 1811, 8.
- Ledetraad i nordisk Oldkyndighed, udgiven af det kongl. nordiske Oldskriftselskab, Kbh. 1836, 8.
- Sagabibliothek med Anmærkninger og indledende Afhandlinger, af P. E. Müller, 1—3 Bind, Kbh. 1817—20, 8.
- Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed, udgivet af det kongl. nordiske Oldskrift Selskab, 1—3 Bind, Kbh. 1832—36, 8.
- Forsøg til de nordiske Landes, særdeles Norges, gamle Geographie, af G. Schöning, Kbh. 1751, 4.
- Haandbog i den gamle nordiske Geographi, af N. M. Petersen, 1 Del, Kbh. 1834, 8.
- Præcellentia et *ΥΠΕΡΟΧΗ* regni Danicæ, Norvegiæ &c., auctore I. N. Hertzholmio. Havniciæ 1642, 4.
-

Nordisk Historie, Statistik og Geographi.

A. Til Historie.

Jac. Wall, Erindringer som Bidrag til Norges Historie 1800—15. Christiania 1844—45. 3 Dele.

M. C. v. Arhulohz, Cronborg Slots og Fæstnings Historie. Helsingør 1836.

Continuatio Annalium Alberti Stadensis, ab anno 1264 ad annum 1324. Ex membranis ed. notisque illustr.

And. Hojer. Accedit disquisitio de origine Sophiæ Langelandicæ. Hafn. 1720. Junctus Polycarpi Leyseri recensensus mapparum Geographicarum et Comment. de vera Geographiæ methodo. Helmst. 1726. 4.

C. F. Allen, Haandbog i Fædrelandets Historie. Kbh. 1840.

— De rebus Christiani II exsulis commentatio. Hafn. 1811.

Aktstykker, for største Deelen hidtil utrykte, til Dplysning af Danmarks indre Forhold i ældre Tid. Udgivet af Fyens Stifts litteraire Selskab. Odense 1841—44. 2 Saml. 4.

Aktstykker, hørende til Danmarks Historie i Reformationstiden, samlede af indenlandske Arkiver ved Dr. C. H. Raskar. Odense 1845. 4.

G. L. Baden, det norske Riges Historie. Kbh. 1804.

— Antiquariske, historiske, juridiske, statistiske Anekdoter. Kbh. 1818.

— Afhandlinger i Fædrelandets Cultur-, Stats-, Kirke- og Litterairhistorie. Kbh. 1821—22. 2 Bd.

— Danmarks Riges Historie (fra Gorm den Gamle til Frederik III). Kbh. 1829—31. 4 Bd.

F. Barfod, Braga og Idun, et nordisk Fjærdingarskrift. Kbh. 1839—41. 4 Bd.

- Th. Bartholin, Om Dannebrogordenens Oprindelse. Oversat, oplyst og berigtiget ved G. L. Baden. Odense 1814.
- H. C. Behrmann, Beretning om Kong Oluf Hagensens Død og den falske Oluf. Et Forsvar for Dronning Margretha, efter originåle Dokumenter. Kbh. 1846.
- Vitus Beringius, Florus Danicus (a rege inde Dan ad Christoph. usque Bavarum) Othin. 1698. 2.
- Nrent Berntsen, Danmarkis oc Norgis Fructbar Herlighed. Kbh. 1656. 4.
- P. D. Brønsted, Bidrag til den Danske Historie af udenlandske Manuscriptsamlinger. Kbh. 1817—18.
- G. B. Depping, Normannernes Sotoge og deres Nedsættelse i Frankerig i tiende Aarhundrede. Med adskillige Forandringer oversat af N. M. Petersen. Kbh.
- J. Grichsens Udg. af Jon Loptsons Encomiast. Indeh. en Fortegnelse og Tidsregning over de Norske Gnevoldskonger fra Harald Haarfager til Kong Sverrer, samt Thorm. Torfesens Brevverling om den gamle Norske Tidsregning. Kbh. 1787. 4.
- Gebhardi og Christiani, Historie af Kongeriget Danmark. Odense 1778—98. 6 Bd. 4.
- — Historie af Hertugdømmerne Slesvig og Holsten. Odense 1776—96. 6 Bd. 4.
- — Historie af Kongeriget Norge. Odense 1777—78. 2 Bd.
- Christoph. Giesing, Ny Samling af Danske, Norske, Isølandiske Jubellærere, med hosspiede Slægtregistere og Stamtavler. Kbh. 1778—86. 4.
- Fr. Chr. Godiche, Udg. af Kong Christian den tredies Historie ved Niels Krag og Stephan Stephanus, fra Lati-

- nen oversat og forøget med Suhms og Grams Fortaler. Kbh. 1776—78. 2 Bd. 4.
- Joh. Ludv. Holberg, Danmarks og Norges geistlige og verdslige Stat. 2 Bd. Kbh. 1749. 4.
- Danmarks Riges Historie. 2 Udg. Kbh. 1753. 3 Bd. 4.
- N. Huitfeldt, Danmarks Rigis Krønike. Kbh. 1652. 2 Bd. 2.
- J. C. Host, Entwurf einer Geschichte der Dänischen Monarchie unter der Regierung Christian des VII. Koph. 1813—16. 4 Bd.
- Fr. Henr. Jahn, Danmarks politisk-militaire Historie under Unionskongerne. Kbh. 1835.
- De Danske Auxiliartropper. Et krigshistorisk Udkast. 1 Afd.: Tropperne i Engelsk Tjeneste 1689—97. Kbh. 1840.
- 2 Afd.: Tropperne i den spanske Successionskrig. Kbh. 1841.
- C. Joh. Jessen, Det Kongerige Norge fremstillet efter dets naturlige og borgerlige Tilstand. Kbh. 1763. 4.
- J. C. de Jonge, Henrik Rüse, en biographisk Skizze fra det Hollandske oversat ved C. P. Rosendahl. Nykøb. 1846.
- J. P. F. Königsfeldt, Genealogiske Tabeller over den Oldenborgske Stamme. Kbh. 1840.
- Jac. Langebek, *Scriptores rerum Danicarum mediæ ævi, partim hæctenus inediti, partim emendatius editi.* Tomi 4. Hafn. 1771—76. 2.
- Lettres sur le Dannemarc. Nouvelle Edit. suivant la copie à Geneve 1758.*
- Danske Magazin, indeholdende allehaande smaae Stykker og Anmærkninger til Historiens og Sprogets Dphlysning, af det Danske Selskab. Kbh. 1745—52. 6 Bd. 4.

Nye Danske Magazin. Af det kgl. Danske Selskab. Kbh.
1794—1827. 5 Bd. 4.

Mallet, Introduction à l'histoire de Dannemarc. Co-
penh. 1755. 2 V. 4.

— Histoire de Dannemarc. Copenh. 1758. 4.

C. Molbech, Historisk Tidsskrift af den Danske historiske For-
ening. Kbh. 1840—46. 6 Bd.

Fred. Car. Munchebergii historia pragmatica pacti
Calmariensis. Hafn. 1749. 4.

J. Møller, Mnemosyne eller en Samling af fædrenelandske
Mindre og Skildringer. Kbh. 1830—33. 4 Bd.

Joh. Is. Pontanus, Rerum Danicarum historia, libris
X, ad domum usque Oldenburgicam deducta. Acce-
dit chorographia regni Daniae tractusque ejus uni-
versi borealis urbiumque descriptio, eodem autore.
Amstelod. 1631. 2.

Er. Pontoppidanus, Marmora Danica selectiora. Hafn.
1739—41. 2 Voll. 2.

— Gesta et vestigia Danorum extra
Daniam, præcipue in Oriente, Italia,
Hispania, Gallia, Anglia, Scotia,
Hibernia, Belgia, Germania et Scla-
voniam. 3 Voll. Lips. et Hafn.
1740—41.

J. L. Rohmann, Skildringer af den Danske Historie i for-
skiellige Tidsrum. Odense 1844.

Mich. Rousseau, Le comte d'Ulfeld grand maistre de
Danmarc à Paris 1678. 2 voll. 12.

J. v. Ræder, Danmarks Krigs- og Politiske Historie fra
1807—1809. Kbh. 1845. m. 3 Kort.

L. Sahl, Kort Begreb af den gamle Danske og Norske Hi-
storie i den første og hedenste Hovedperiode. Kbh. 1777.

Saxonis Grammatici Historiæ Danicæ Libri XVI.

Steph. Joh. Stephanius summo studio recognovit notisque uberioribus illustravit. Soræ 1644. 2.

Saxonis Grammatici Historia Danica. Rec. et comment. illustr. Dr. P. Er. Müller. Opus morte Mülleri interruptum absolvit Jo. Matth. Velschow. Hafn. 1839. P. 1. 2 voll.

Saxo Grammaticus' Danske Historie med Tilb. ubi det Danske Sprog oversat, samt med Anmærkninger af andre historiske Skrifter oplyst og forklaret. Kbh. 1752. 4.

Fr. Eginh. Schiern, Origines et migrationes Cimbrorum. Hafn. 1842.

Aug. Lud. Schlözer, Allgemeine Nordische Geschichte. Halle 1771. 4.

Gerh. Schöning, Afh. om de Norskes og endeel andre Nordiske Folks Oprindelse, med Anhang om Tidsregningen i den gamle Nordiske Historie indtil Harald Haarfagers Tid. Sorø 1799.

— Norges Historie (fra de ældste Tider til Oluf Tryggvessons Ankomst til Regieringen) Sorø og Kbh. 1771—81. 3 Bd.

Spittler, Geschichte der Dänischen Revolution im Jahre 1660. Berlin 1796.

P. Fr. Suhm og G. Schöning, Forsøg til Forbedringer i den gamle Danske og Norske Historie. Kbh. 1757. 4.

P. Fr. Suhm, Forsøg til et Udkast af en Historie over Folkenes Oprindelse. Kbh. 1769.

— Om de Nordiske Folks ældste Oprindelse. Kbh. 1770. 4.

— Historie om de fra Norden udvandrede Folk. Kbh. 1772—73. 2 Bd. 4.

— Critisk Historie af Danmark i den hedenske

- Lid fra Odin til Gorm den Gamle. Kbh. 1774—81. 4 Bd. 4.
- B. Fr. Suhm, Tabeller til den critiske Historie af Danmark. Kbh. 1779. 2.
- Historie af Danmark fra de ældste Tider til 1400. Kbh. 1782—1828. 14 Bd. 4.
- Thormodus Torfæus, Series Dynastarum et Regum Daniae. Hafn. 1702. 4.
- Historia rerum Norvegicarum. Hafn. 1711. 4 Voll. 2.
- Thom. Trojel, De re veterum borealium servili. Partic. 1. Othin. 1805.
- Udsigt over Nordens Forfatning med Slutningen af 14 Aarh. Odense 1808.
- And. Sørenf. Wedel, Om den Danske Krønike at beskrive, forfattet 1581, udg. 1787 med Tillæg af R. Nyerup. Kbh. 1787.
- Joh. Matth. Velschow. Commentatio de institutis militaribus Danorum. Hafn. 1831.
- F. B. Frjh. af Wedel Jarlsberg, Afh. over den ældre Scandinaviske Historie om Cimbrerne og de Scandinaviske Gotther. Kbh. 1781.
- C. C. Werlauff, Bidrag til den Nordiske Ravhandels Historie. Kbh. 1835. 4.
-
- H. v. Bülow, Gustav Adolfs Deeltagelse i Trediveaarskrigen, overs. ved M. C. v. Ahnholz. Helsingør 1834.
- M. Bruzelius, Sveriges Historia för Ungdom. 3 Upl. Lund 1830.
- D. v. Dalin, Svea Rikes Historia. Stockh. 1761—63. 4 Bd. 4.

- G. Gezelius, Lexikon öfver namnkunnige och lärde Svenske män. Stockh. 1778—80. 3 Bd.
- S. Lagerbring, Sammen drag af Swea-Rikes Historia. Stockh. 1778—80. 1 och 4 Delen.
- Joh. Loccenii rerum Svecicarum historia, a rege Berone III usque ad Ericum XIV. Accedunt antiquitates Sveogothicæ. Holmiæ 1654. 12.
- Sam. Pufendorff, des Königsreichs Schweden Geschichte und dessen mit auswärtigen Krohnen geführte Kriege insonderheit. Frankf. a. M. 1693.
- Historisk Skildring af Sverrigs forrige Konges, Gustav IV. Adolfs senaste Regeringsaar med Bilag. Overs. ved K. L. Rahbek. Kbh. 1810—12. 2 Dele.
- Fr. Rühz, Geschichte Schwedens. Halle 1803—4. 5 Theile.
- A. A. v. Ettermann, Konung Johan den III:des Chronika. Stockh. 1745. 4.
- H. Schuyterfranz, Swenska Konungars Dlycks = Öden ic. Stockh. 1775.

Chronica Guthilandorum af H. Nielsøn Strelow. Kbh. 1733. 4.

Chronica Slavorum Helmoldi, Presbyteri Bosoviensis et Arnoldi, abbatis Lubecensis, ed. H. Bangertus, Lubecæ 1659. 4.

B. Til Statistik.

- L. Baron Dirckind-Holmsfeldt, Hertugdømmet Slesvigs selvstændige Udveikling og adskilte Forvaltning. Kbh. 1844.
- J. N. Hübery, Om Bevægelsen i den Danske Befolkning. Kbh. 1840.
- N. Nyerup, Historisk-statistisk Skildring af Tilstanden i Dan-

mark og Norge i ældre og nyere Tider. Kbh. 1802—6.
4 Bd.

Fr. Thaarup, Kort Veiledning til det Danske Monarchis
Statistik, samt dens Literatur. Kbh. 1790.

Danskt Statsbudget for 1841—46. Kbh. 1841—46. 4.

Danskt Statsregnskab for 1841—44. Kbh. 1843—46. 4.

Den nye Matrikul for Jordeiendomme i Danmark, indført den
1ste Januar 1844.

Statistisk Tabelværk for Danmark, udg. af den dertil aller-
naadigst anordnede Commission. 6 Hæfter. Kbh. 1835—42.
Lværfolio.

Samlinger af publique og private Stiftelser, Foundationer og
Gavebreve, som forefindes i Danmark og Norge, udg. af
H. de Hofman. Tom. V—VI. Kbh. 1760. 4.

Dikaisyne, eller Bidrag til Politik og politisk Jurisprudens
for Danske, i statsretlig, kirkelig og historisk Henseende af
Fr. Chr. Sibbern. Kbh. 1843. 1 H.

B. Birkebahl, En Stemme fra Folket om Danmarks Fortid,
Nutid og Fremtid. Kbh. 1842.

Om de kirkehistoriske Skrifter, see Theologisk Literatur.

C. Til Geographi og Topographi.

Aug. Baggesen, Den Danske Stat statistisk og topographisk
beskrevet. Kbh. 1840.

Omstændelig Beskrivelse over de Danske Der: Bornholm,
Christiansø, Samsø, Thunø, Almager og Saltholmen, hvor-
udi forklares alt hvad mærkværdigt om disse Lande i deres
nuværende Tilstand er at agte; hvortil føies hvad Histo-

- rierne, saavel gamle som nyere, derom meddele. Kbh. 1752—58. 2.
- E. Mahling Beyer, geographisk-historisk-physisk-antiquarisk Beskrivelse over Bringstrup og Sigersted Sogne. Sorø 1791. m. Kobb.
- H. Fr. Jans. Estrup, Tygestrup som det var og som det er. En historisk-statistisk Beskrivelse. Kbh. 1838.
- Theod. Gliemann, Den Danske Stats geographiske Beskrivelse. Kbh. 1817. 1 Bd.
- H. Holk, Provincial-Lexikon over Danmark og Hertugdømmene. Kbh. 1778.
- J. K. Hüberg, Beskrivelse over Grø. Kbh. 1840.
- Bidrag til Skildring af Staden og Communen Aarhus. Kbh. 1837.
- Jørg. Landt, Forsøg til en Beskrivelse over Færøerne. Kbh. 1800, m. Kobb.
- Chr. Dlusfen, Collectanea til et antiquarisk-topographisk Lexikon over Danmark. Kbh. 1797.
- E. H. Tregder, Haandbog for Rejsende i Kongeriget Danmark og Hertugdømmene. Kbh. 1824, m. Kobb.
- Gerh. Schöning, Reise igiennem en Deel af Norge, 1773, 74, 75. Kbh. 1778. 4.
-
- B. Loth. Orholm, De Danske Bestindiske Ders Tilstand. Kbh. 1797.
- H. West, Bidrag til Beskrivelse over St. Croix, med en kort Udsigt over St. Thomas, St. Jean, Tortola, Spanishtown og Crabeneiland. Kbh. 1793.
- Dav. Rosen, Erindringer fra mit Ophold paa de Mikobarske Der, med en kort Skildring af Dernes naturlige Beskaffenhed og deres Indbyggernes Eiendommelighed. Kbh. 1839, med 15 Lithogr.
-

Theob. Gliemanns Generalkort over Danmark. Kbh. 1822.

— To mindre Generalkort over Danmark.

Videnskabernes Selskabs Specialkort over alle de Danske
Provindser.

Mansas Specialkort over samme.

D. G. Festers Kort over Sleövig. 1766.

Pontoppidans Kort over det sydlige Norge.

Skoleefterretninger.

Lærere.

Lærerpersonalet foregik i indværende Aar ingen Forandring. Sagene vare i de 152 Arbejdstimer paa Stolen saaledes fordelte:

	4 Classe.	5 Classe.	2 Classe.	1 Classe.	
A. Faste Lærere.					
Rektor:	Latin og Anti- qviteter 8 L. Græsk 1 L. Lybst 2 L. Religion 3 L.	Græsk Poesi og Ny Test. 3 L. Religion 3 L.	II—I Cl. Religion 3 L.	=	23 Timer.
Oberlærer Blicher:	Græsk og Anti- qviteter 6 L. Hebraisk 2 L.	Græsk 3 L. Hebraisk 2 L.	Græsk 3 L.	I—II Cl. Lybst 3 L.	19 Timer.
Mag. Oberlærer Lund:	Latin 3 L. Lat. Stiil 3 L.	Latin og Anti- qviteter 7 L. Lat. Stiil 3 L.	Lat. Stiil 3 L.	=	19 Timer.
Adjunct Berg:	Fransk 3 L. Dansk 2 L. Naturhist. 1 L.	Fransk 3 L. Dansk 2 L. Naturhist. 1 L.	II—I. Fransk 2 L. Dansk 2 L. Mathst. og phy- sist Geogr. 3 L.	Dansk 3 L. hvoraf 2 fæll.	20 Timer.
Adjunct Smidth:	Historie 3 L. Geograph. 2 L.	Historie 3 L. Geograph. 3 L.	II—I. Historie 3 L. Geograph. 3 L.	Latin 6 L.	23 Timer.
Adjunct Hansen:	Mathem. 4 L.	Mathem. 3 L. Lybst 3 L.	Latin 6 L. II—I. Arithmetik 3 L.	Latin 2 L.	21 Timer.
B. Timelærere.					
Oberlærer Blicher:	.	Kalligrph. 1 L.	Kalligrph. 3 L.	Kalligrph. 6 L. hvoraf 3 fæll.	7 Timer.
Adjunct Berg:	Gymnast. 4 L. hvoraf 3 fæll.	Gymnast. 4 L. hvoraf 3 fæll.	Gymnast. 3 L. hvoraf 2 fæll.	Gymnast. 3 L. hvoraf 2 fæll.	6 Timer.
Organist Braase:	Sang 3 L. hvoraf 2 fæll.	Sang 3 L. hvoraf 2 fæll.	Sang 4 L. hvoraf 2 fæll.	Sang 4 L. hvoraf 3 fæll.	6 Timer.

Disciplene.

Antallet var, efter Dimittendernes Afgang 37, fordelt i 4 Classer: IV Cl. 16, III Cl. 11, II Cl. 6, I Cl. 4.

Til næste Skoleaar ere for Tiden 10 indmeldte:

Nikolai Gad, Søn af Dr. Theol. Biskop Gad.

Julius Theodor Brehm, Søn af Kjøbmand Brehm i Nykjøbing.

Carl Ludvig Ehrenreich, Søn af Pastor Ehrenreich i Baabensted paa Holland.

Frode Jürgensen, Søn af Districtsprovst Heiberg Jürgensen paa Falster.

Laurits Christian Adolph Schäfer, Søn af Forpagter Schäfer til Maribo Ladegaard.

Joh. Ludvig Berggreen, Søn af Boghandler Berggreen i Nykjøbing.

Phillip Madsen, Søn af Gæstgiver Madsen i Bordingborg.

Carl Nielsen og Tycho Nielsen, Søner af Pastor Nielsen i Nykjøbing.

Otto Theodor Sørensen, Søn af Pastor Sørensen.

J. Aarets Løb udtraadte Carl Grandjean, Søn af Proprietair Grandjean til Bennerøslund paa Falster.

Til Universitetet agtes, om Gud vil, Efternævnte dimittere:

J. Johansen, Søn af Klokker og Chordegne Johansen i Nakskov.

L. B. Lorenz, Søn af Kjøbmand Lorenz i Maribo.

J. P. D. Korff, Søn af Skolelærer og Kirkesanger Korff i Giedesby paa Falster.

F. P. L. Hansen, Søn af Chorsanger og Skolelærer Hansen i Nykjøbing.

Th. F. Dahlstrøm, Søn af Procurator Dahlstrøm i Nykjøbing.

D. W. Rosendahl, Søn af Rector.

Beneficiarier og Gratister.

Som saadanne har den kongelige Direction for indværende Aar udnævnt følgende:

Til høieste Stipendium:

J. B. D. Korff, F. B. L. Hansen, Th. F. Dahlstrøm, A. T. Krestensen og extraordinairt D. W. Rosendahl af fjerde Klasse.

Til mellemste Stipendium:

J. Johansen, J. S. Lindemann, Chr. H. Riødt, L. Blicher af fjerde Klasse.

Til laveste Stipendium:

L. F. Stürup, C. S. Boie af fjerde, samt J. E. Wiberg af anden Klasse.

Til fri Skolegang:

L. D. Klein af fjerde Klasse, Chr. H. Rosen, Th. Fog, L. Hansen, M. H. Clausen, T. Jensen af tredje, samt D. A. Mohr og B. Nissen af anden Klasse.

Desuden ere de tvende Cathedralsskolen tillagte Portioner af det Moltkeste Legat, hver paa 40 Rbd., ved Legatets nuværende Bestyrer, Hs. Excell. Greve A. B. af Moltke til Bregentved, tilstaaede: Joh. Sørensen Lindemann, Søn af Overbetjent Lindemann i Horsens og Hartvig Riødt, Søn af afdøde Pastor Riødt til Borgod i Ribe Stift, begge af øverste Klasse.

Da den approberede Læseplan for afvigte Aar nu, ved Indførelsen af den nye Reform, fra 1ste Septbr. d. A. i første og efterhaanden i Skolens øvrige Classer, vil blive underkastet betydelige Forandringer, saa indføres den ikke her, kun

findes det passende at meddele, hvormange Timer der ere anvendte til ethvert Fag giennem alle Glasfer.

Danf 9 Timer ugentlig.

Latin, Antiquiteter og Mytholg. 32.

Lat. Stil. 9.

Græsk og gr. Antiquiteter . . 16.

Hebraisk 4.

Tydsf 8.

Fransf 8.

Religion og Bibelhistorie . . . 9.

Historie 9.

Geographi 8.

Mathematif 10.

Naturhist. og physifk Geographi 5.

Kalligraphi 7.

Gymnastif 6.

Sang 6.

} hvoraf de Timer ere fælleds, som
ovenfor ere angivne.

I øverfte Glasse læstes det græske Testamente om Søndag Morgen før Kirketjenesten. — Stilene i de forskjellige Sprog rettedes hjemme.

Omfanget af det, som i indeværende Skoleaar er lært eller repeteret.

Latin.

I Glasse: Øverste Partie: Borgens Læsebog 3die Afsnit af Sætningerne, alle Fablerne og de 30 første Fortællinger.

Nederste Partie: Borgens Læsebog fra Begyndelsen af 2 Afsnit til 34 Stykke i tredje. Formulæren efter Madvig's Grammatik, samt Hovedreglerne af Syntaren. Øvelser i at oversætte

smaa Exempler paa Latin foretoges tre Gange ugentlig.

II Klasse: Alle: Borgens Læsebog, fra Bog. 103 til Enden, samt Cæsar de bello Gall. 1 B. 20 Capp. Madvigs Grammatik forfra til andet Afsnit af Syntaxen. Stil efter Trojel skreves tre Gange ugentlig.

III Klasse: Cæsar de bello Gallico 6 Bog. Sallust's Catilina. Terent's, Heautontimorumenos. Ciceros Taler mod Catilina, pro Ligario, pro Archia poeta. Madvigs Grammatik. Bojesens Antiquiteter. Stil skreves tre Gange ugentlig.

IV Klasse: Dimittenderne: Livius 1, 2, 21 og 22 Bog. Sallust Catilina og Jugurtha. — Af Cicero Gen: de to Philippiske, de 4 Catilinariske samt Or. pro Sex. Roscio og pro Rege Deiotaro. En anden, de to Philippiske og Taler pro Ligario. De øvrige, de 4 Catilinariske, Or. pro Sex. Roscio, pro lege Manilia og pro rege Deiotaro. — Qvæst. Tusc. 2 og 5 Bog, Cato major og Lælius. — Horatius 2 Bøger af Dderne, Brevene og Ars poetica. Virgilius 4 Sange af Æneiden. Ovidius 2 Bøger af Metamorphoses. Juvenal 1 Satire. To desuden: Terentii Andria, og Gen: Catul, Tibul og Martial af de ved Prof. Madvig udgivne Carmina selecta.

Andet Partie: Livius 2 Bog. Cato major og Qvæst. Tusc. 2 Bog. Horat. Epist. 1 Bog. Ovid. Metamorph. 1 og 2 Bog.

Tredie Partie: Livius 2 Bog, Cata major og Qvæst. Tusc. 2 Bog, Ovid. metam. 1 og 2 Bog.

Alle: Madvigs Grammatik og Bojesens Antiquiteter. Stil og Version skreves tre Gange ugentlig. Noget oversattes extempore og endeel af Grasers Loci Memoriales lærtes, ligesom i forrige Aar, udenad.

Græsk.

II Klasse: Langes Grammatik forfra til Verba paa μ og de tilsvarende Stykker i Lunds græske Læsebog.

III Klasse: Første Partie: 1 Sang af Iliaden og 1 Sang af Odysseen.

Andet Partie: 1 Sang af Iliaden og Johannis Evangelium.

Tredie Partie: Johannis Evangelium. Alle: Xenophons Anabasis, 3 Capp. af 1 Bog og hele 2 Bog. Langes Grammatik Formlæren og enkelte Stykker af Syntaren. Brohms Mythologi.

IV Klasse: Dimittenderne: Plutarchs Camillus. Epiktets Enchiridion. Xenophons Memorabilia. Af Herodot Gen 2 Bog, de Dvriges 9 Bog. — To læste Iliadens 3 første og Odysseens 12 første Sange. De Dvriges: Iliadens 3 første Sange samt 1, 2, 4, 6, 11, 12 Sang af Odysseen. Lindemann de 4 første Sange af Iliaden og 14 første af Odysseen, Joh. Evangelium, Apostlenes Gierninger og Jakobs Brev, Bojesens Antiquiteter.

Andet Partie: Plutarchs Camillus, Iliadens 2,

3 Sang, Odysséen 3 og 4 Sang. Langes Grammatik.

Hebraisk.

- III Klasse: Øverste Partie: Genesis de 13 første Capp.
 Andet Partie: Genesis 3 og 4 Cap. Alle:
 det Vigtigste af Lindbergs Grammatik.
- IV Klasse: Dimittenderne: Hele Genesis, og de 3 øverste
 desuden Exodus forfra til Cap. 13.
 Andet Partie: Genesis. Lindbergs Grammatik.

Dansk.

Følges samme Methode som tilforn. Skriftlige Øvelser foretoges i alle Classer een Gang om Ugen; disse afverlede med Oplæsning samt lexikaliske og grammatiske Øvelser i de to øverste Classer efter Meyers, i de to nederste efter Dypersmanns Grammatik.

Religion.

- I Klasse: Den øverste: Balles Lærebog de 5 første Capp.
 Herslebs mindre Bibelhistorie forfra til Apostlene. De øvrige: Balles Lærebog de 4 første Capp. Herslebs Bibelhistorie forfra til Propheterne.
- II Klasse: Den øverste: Balles Lærebog og Herslebs større Bibelhistorie fra 8 Periode til andet Afsnit i det Nye Testamente. Den næste: Balles Lærebog 7 og 8 Cap. samt Fogtmanns Lærebog Indledningen til Læren om Treenigheden og Herslebs større Bibelhistorie fra 3 Periode til Udsigten over det gamle Testaments Skrifter. De næste: Balles Lærebog 7 og 8 Cap.,

tilligemed de 4 første Capp. Herslebs større Bibelhistorie Indledningen og de 2 første Perioder. De 2 nederste: Valles Lærebog 5 Capp. Og det samme i Herslebs større Bibelhistorie.

III Klasse: Øverste Partie: Fogtmanns Lærebog forfra til Cap. 3. Herslebs større Bibelhistorie fra 3 Afdeling i det Gamle Testamente til 3 Periode i det Nye.

Andet Partie: Fogtmanns Lærebog forfra til 1 Cap. 4 Afsnit. Herslebs store Bibelhistorie det samme som de øverste.

Tredie Partie: fra 1 Cap. 4 Afsnit til 2 Cap. Bibelhistorien fra 4 Periode i det Gamle Testamente til det Nye Testamente.

IV Klasse: Dimittenderne: Fogtmanns Lærebog og Herslebs større Bibelhistorie.

Andet Partie: Fogtmanns Lærebog fra 3 Afsnit til Enden, samt Indledningen og 1 Cap. Herslebs Bibelhistorie til Apostlenes Historie.

Tredie Partie: Fogtmanns Lærebog 2 Cap. Herslebs Bibelhistorie det Gamle Testamente.

Historie.

I Klasse: Ingerslevs fragmentariske Historie, indtil Religionskrigene i Frankrig.

II Klasse: Det samme.

III Klasse: Ester Rosfods Udtog, den gamle Historie samt Frankrig til Revolutionen og England til det hannoverske Huus.

IV Klasse: Dimittenderne: Rosfods Udtog af Verdenshistorien samt Allens Danmarkshistorie.

Andet Partie: den gamle Historie, samt Polen,

Preussien, Ungarn, Tyrkiet, Frankrig, England, Portugal, Spanien, Nederlandene og Tydskland til den franske Revolution.

Geographi.

- I** Klasse: Bellschows Geographi indtil Nederlandene.
- II** Klasse: Det samme.
- III** Klasse: England, Spanien, Portugal, Schweiz, Italien, Tyrkiet, Grækenland, efter Ingerslev. Koenigsfeldts Lærebog i den gamle Geographi fra Pag. 8—41.
- IV** Klasse: Dimittenderne: Europa efter Ingerslev, de andre Verdensdele efter Bellschow.
Andet Partie: hele Europa efter Ingerslev, undtagen Danmark og Nederlandene.

Arithmetik.

- I** Klasse: De 4 Species og Regulabetri, Begyndelse til Brøkfregning.
- II** Klasse: Regulabetri i hele og brudne Tal, omvendt Regulabetri, Decimalbrøf, Bogstavregning og Kvadratrodens Uddragning.
- III** Klasse: Ursins Lærebog forfra til § 74, samt Læren om Ligninger af første Grad.
- IV** Klasse: Ursins Arithmetik af Dimittenderne.
Andet Partie: Arithmetiken indtil Logarithmer.

Geometri.

- III** Klasse: Ursins Lærebog forfra til § 92.
- IV** Klasse: Ursins plane Geometri. Johansen og Lorenz desuden Ursins Stereometri.
Andet Partie: Geometrien til § 147.

Tydsk.

- I Klasse:** Rung's tydske Elementarbog fra Pag. 32—76.
- II Klasse:** Rung's Elementarbog fra Pag. 108—158.
- III Klasse:** Rung's Læsebog for Mellemklasser fra Pag. 160—206 og fra Pag. 255—276. Meyers Grammatik.
- IV Klasse:** Dimittenderne saavel som de øvrige have efter eget Valg læst: Schillers Tragoedier og hans „Geschichte des dreißigjährigen Krieges“ og „Abfall der vereinigten Niederlande“, Göethe: Götz von Berlichingen, Hermann und Dorothea, Clavigo, Stella, die Geschwister, Steffens Volkskalender, Gellerts Fabeln, Rob. Heller: die Perlen, Zimmermann: Taschenbuch der Reisen, Willibald Alexis: Wandrungen in Süden, Link: Reise durch England, Spanien, Portugal und Frankreich, Eckel: Anfangsgründe der Numismatik, Meisners Masfaniello, Wegener: Unbegreiflichkeiten oder die Tiefe des menschlichen Herzens, Cooper: Lederstrumpferzählungen, Werner: das alte Rom. Abraham's Grammatik med Tillæg. — Stil skreves hjemme een Gang ugentlig og Extemporalskil i hver Time.

Fransk.

- II Klasse:** Fablerne i Bierings Læsebog.
- III Klasse:** Borrings Læsebog for Mellemklasser indtil Pag. 53, og fra Pag. 197—241. Formlæren efter Abraham's, Grammatik.
- IV Klasse:** Dimittenderne: Les Orientales og Bug-Jargal par V. Hugo, Cinq-Mars par A. de

Vigny, Montesquieu sur la grandeur & decadence des Romains, la Camaraderie par E. Scribe, Napoléon en Egypte par Barthelemy, Borrings Etudes litteraires og endeel af sammes Læsebog for Mellemklasser. Andet Partie: Cinq-Mars par A. de Vigny indtil l'Entrevue, les Orientales 16me til Enden og en Deel af la Camaraderie. — Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk foretoges eengang hver Uge.

Naturhistorie.

I & II Klasse: Dyreriget efter Krøyers Lærebog.

III & IV Klasse: Det samme samt physisk Geographi foredraget af Hr. Berg.

Locale og Inventarium

er blevet vedligeholdt og hvor det behøvedes istandsat, men væsentlige Forandringer i samme ere ikke foretagne, hvilket derimod vil blive Tilfældet i næste Aar, da de nye Læseværelser med deres Inventarium tør ventes indrettede og fuldførte.

Bibliotheket

havde i Aaret 1845

Indtægt 120 Rbd. 48 Sk.

Udgift til Catalog, Indkøb og Indbinding 81 Rbd. 53 Sk.

Underballance fra 1844 99 — 22 —

180 — 75 —

Underbalance 60 Rbd. 27 Sk.

som bliver Skolekassen at refundere.

Skolens Indtægter og Udgifter i 1845.

A. Hovedkassen:

Beholdning fra 1844	70	Rbd.	1	Sf.
Indtægt	6644	—	5	—
	6714 Rbd. 6 Sf.			
Udgift	6152	—	38	—

Beholdning: 561 Rbd. 64 Sf.

B. Stipendiekassen:

Beholdning	178	Rbd.	24	Sf.
Indtægt	634	—	49	—
	812 Rbd. 73 Sf.			

Udgift (hvoraf paa Rente udsat

435 Rbd. 7 Sf.) 812 — 73 —

= Rbd. = Sf.

Ved forestaaende offentlige Examen begynde de skriftlige Prøver Torsdagen den 23de Juli og fortsættes til Lørdagen den 25de incl. i de særskilte Classer, Formiddag og Eftermiddag.

Den mundtlige Prøve fortsættes fra Mandagen den 27de Juli til Ugens Ende, om Formiddagen fra Kl. 9—12, Eftermiddagen fra Kl. 2½—5½, i følgende Orden:

	1 Børelse.	2 Børelse.	3 Børelse.
Mandag....	Form. IV. Latin.	III Hebraisk.	I-II. Historie.
	Efterm. —	Tydsf.	Geographi.
Tirsdag....	Form. IV. Græsk.	III. Arithmetik.	I-II. Fransk.
	Efterm. Naturhist.	Geometri.	Religion.
Onsdag....	Form. IV. Mathem.	III. Latin.	I-II. Græsk.
	Efterm. Fransk.	Religion.	Tydsf.
Torsdag..	Form. IV. Tydsf.	III. Fransk.	I-II. Latin.
	Efterm. Hebraisk.	Naturhist.	—
Fredag....	Form. IV. Historie.	III. Græsk.	I-II. Dansk.
	Efterm. Geogr.	Dansk.	—
Lørdag.	Form. IV. Religion.	III. Hist. & Geo-	I-II. Naturhist.
		graphi.	
	Efterm. 3-4 Sang.		
	4-5 Gymnastik.		

Lørdagen den 29 August, Formiddagen Kl. 9, examineres de nye Disciple til Skolen.

Mandagen den 31 August, Formiddagen Kl. 11, bekendtgøres Udfaldet af den offentlige Examen.

Tirsdagen den 1 September begynder Underviisningen for det nye Skoleaar.

Bed disse Blade modtage Skolens hvie Forefatte, Disciple-
nes Slægtninge og Venner, Enhver som interesserer sig for
Underviisning og Videnskab, min ærbødigste Jubbhøelse til at
stienke os deres opmuntrende og hældrende Nærværelse under
forestaaende Prøve, saa ofte Tid og Leilighed det maatte
tillade.

Nykjøbing Cathedralskole, den 10de Juli 1846.

C. P. Rosendahl.
